

Міністерство освіти і науки України
Прикарпатський національний університет
імені Василя Стефаника
Навчально-науковий юридичний інститут

Кафедра теорії та історії держави і права

Сворак С. Д., Шинкарук Я. І., Остап'як М. М.

Професійна відповідальність правника

Методичні вказівки для студентів заочної форми навчання
Навчально-наукового юридичного інституту з питань
підготовки семінарських занять

галузь знань 08 «Право»
спеціальність 081 «Право»

Івано-Франківськ
2023

Професійна відповідальність правника: Методичні вказівки для здобувачів вищої освіти заочної форми навчання Навчально-наукового юридичного інституту з питань підготовки семінарських занять / С. Д. Сворак, Я. І. Шинкарук, М. М. Остап'як. Івано-Франківськ, 2023. 9 с.

Методичні вказівки містять типові плани семінарських занять, списки рекомендованої літератури, запитання для самоперевірки. Розрахований на здобувачів вищої освіти заочної форми навчання та викладачів юридичних навчальних закладів

Протокол № 1 від 30 серпня 2023 р.
Завідувач кафедри теорії та історії держави і права _____ **Адамович С.В.**
(підпис)

Схвалено Науково-методичною радою Навчально-наукового юридичного інституту
Протокол № 2 від 19 вересня 2023 р.

Рекомендовано до друку Вченою радою Навчально-наукового юридичного інституту
Протокол № 2 , від 21 вересня 2023 р.

Рецензенти:

Адамович С. В., доктор історичних наук, професор кафедри теорії та історії держави і права Навчально-наукового Юридичного інституту Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника

Андріюк В. В., кандидат юридичних наук, доцент кафедри теорії та історії держави і права Навчально-наукового Юридичного інституту Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника

ВСТУП

«Професійна відповідальність правника» – це навчальний курс нового змісту і спрямування для студентів-правників. Ідея його створення ґрунтується на необхідності формування у всіх правників корпоративного світогляду про суттєву суспільну місію представників правничої професії і відповідної культури щодо усвідомлення власної приналежності кожного до професійної спільноти колег без огляду на посади, які обіймає особа з дипломом юриста. Спільною темою для професійної спільноти є професійна етика і відповідальність.

Мета: формування уявлення у молодих юристів про професійні та етичні стандарти правників, їхньої відповідальності; підготовка майбутніх професіоналів з високими моральними цінностями; розвитку світогляду відносно систем цінностей правничої професії; розуміння ролі правника в дотриманні верховенства права та розбудови демократичного та громадянського суспільства і держави в цілому.

Завдання: вивчення правових та етичних норм поведінки правника; розуміти особливості, види, механізми та наслідки настання відповідальності правника при здійсненні ним своїх обов'язків; набуття навичок застосування міждисциплінарного підходу в оцінці етичної поведінки правника; стимулювати майбутнього правника до підвищення активності правової культури.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен

знати: аспекти етичної поведінки правника, професійні стандарти правничої відповідальності, організаційно-правові елементи діяльності правника в сучасних умовах, роль правника в суспільстві та розбудови демократичної держави, права людини та професійні обов'язки правника, особливості відповідальності правника.

вміти: охарактеризувати цінності правничої професії; розвивати та утверджувати етичні стандарти правника; оцінювати міжнародні та національні практики професійної діяльності правника; забезпечувати професійну таємницю правника; розуміти та застосовувати на практиці механізми притягнення правників до відповідальності; застосовувати алгоритми правового захисту, процедури оскарження правників під час притягнення їх до відповідальності; виявляти конфлікт інтересів; розуміти етичні засади правника під час комунікації в мережі Інтернет та ЗМІ.

ТЕМА 1. ПРОФЕСІЙНА ЕТИКА СУДДІ (2 год)

Методичні вказівки:

Щоб виконувати свої функції – суди повинні користуватися довірою громадян, оскільки це єдине місце в демократичному суспільстві, де особа може сподіватися отримати справедливе рішення у своїй справі. Як визначено у статті 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, кожен має право на справедливий і публічний розгляд його справи упродовж розумного строку незалежним і безстороннім судом, встановленим законом, який вирішить спір щодо його прав та обов'язків цивільного характеру або встановить обґрунтованість будь-якого висунутого проти нього кримінального обвинувачення.

Питання для обговорення:

- 1. Правове регулювання етичної поведінки суддів. Міжнародні та національні стандарти професійної етики суддів.**
- 2. Суддя і учасники судового процесу. Дотримання етичних вимог під час судового процесу.**
- 3. Контроль та перевірка професійної поведінки судді. Декларація доброчесності судді.**
- 4. Відповідальність судді: підстава, види.**
Дисциплінарна відповідальність судді, механізм реалізації на практиці.
Механізми захисту судді під час дисциплінарного процесу.
- 5. Відповідальність судді за вчинення адміністративного правопорушення, пов'язаного з корупцією. Кримінальна відповідальність судді.**

Завдання 1

Напишіть есе, з використанням рішень Вищої кваліфікаційної комісії суддів, на одну з обраних тем:

1. «Основні критерії доброчесності судді»
2. «Які моральні цінності необхідні претенденту на заняття посади судді вперше, як перевірити їх наявність?»

Завдання 2.

Знайдіть рішення дисциплінарного органу про притягнення судді до дисциплінарної відповідальності за порушення етичних норм.

Завдання 3.

Оцініть з точки зору етичних засад ситуацію, коли суддя сидів у президії з'їзду певної політсили, як запрошений гість.

Чи зміниться ваша оцінка, якщо він просто брав участь у з'їзді політичної партії?

Чи зміниться ваша оцінка, якщо він був присутній на урочистій вечірці певної політсили?

Чи зміниться ваша оцінка, якщо в таких ситуаціях був задіяний адвокат чи нотаріус?

Література:

1. Бангалорські принципи поведінки суддів: схвал. Резолюцією Економічної та Соціальної Ради ООН від 27.07.2006 № 2006/23. URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_j67.
2. Європейська хартія про закон «Про статус суддів» від 10.07.1998. URL: <https://court.gov.ua/userfiles/05.pdf>.
3. Кодекс суддівської етики: затв. XI черговим з'їздом суддів України від 22 лютого 2013 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/n0001415-13#Text>.
4. Рекомендація CM/Rec (2010) 12 Комітету Міністрів Ради Європи державам-членам щодо суддів: незалежність, ефективність та обов'язки: ухвал. Комітетом Міністрів Ради Європи на 1098 засіданні заступників міністрів від 17 листопада 2010 р. URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_a38.
5. Бабенко А.М., Борисова О.О. Юридична деонтологія: навч. посіб. – Одеса: ОДУВС, 2022. – 176 с.
6. Незалежність і дисциплінарна відповідальність суддів : міжнародні стандарти й національна практика : монографія / Н. Антонюк, О. Верба-Сидор, Т. Пашук, С. Рабінович. Вид. 2-ге. К. : Алерта, 2021. 248 с.
7. Овсяннікова О. Професійна етика суддів та працівників суду як чинник, що впливає на формування громадської думки. Підприємство, господарство та право. 2016. № 8. С. 196–200.
8. Городовенко В. Деякі аспекти діяльності органів суддівського самоврядування у сфері запобігання корупції в судовій системі України. Право України. 2017. № 1. С. 28– 36

ТЕМА 2. ПРОФЕСІЙНА ЕТИКА АДВОКАТА (2 год)

Методичні вказівки:

В системі правосуддя адвокатура покликана грати роль лояльної опозиції, аби забезпечити повноту і справедливість судового розгляду справи та балансувати сторону обвинувачення перед судом. Важливо усвідомити, що представляючи інтереси своїх клієнтів у різних типах справ, а особливо здійснюючи захист у кримінальних, адвокат допомагає суду дійти правильного рішення відповідно до закону і з урахуванням конкретних обставин справи.

Питання для обговорення:

- 1. Нормативні стандарти адвокатської етики (універсальні, регіональні).**
- 2. Передумови та реалізація адвокатської діяльності. Гарантії та підстави надання правової допомоги адвокатами.**
- 3. Взаємодія адвоката з клієнтами. Важливість інтересів клієнта. Захист персональних даних клієнта.**
- 4. Етичні аспекти відносин адвоката з судом та іншими учасниками судового процесу.**
- 5. Відповідальність адвоката. Притягнення адвоката до дисциплінарної відповідальності. Види дисциплінарних стягнень. Оскарження рішення у дисциплінарній справі.**

Завдання 1

Проаналізувати на вибір:

Справа «Моріс проти Франції» (Case of Morice v. France, application no. 29369/10).

Рішення від 23.04.2015. URL: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-154265>.

Справа «Перуцці проти Італії» (Case of Peruzzi v. Italy, application no. 39294/09).

Рішення від 30.06.2015. URL: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-155974>.

Завдання 2

Адвокат В., виступаючи під час тематичного заходу у стінах Верховного суду України висловився критично щодо сучасного стану української адвокатури, а також про професійний рівень й моральні якості як осіб, що входять до складу органів адвокатського самоврядування, так і окремих адвокатів. Зокрема, він зазначив:

«Головним ризиком в реалізації громадянами конституційного права на правову допомогу є плачевний стан української адвокатури... Саме адвокат є основною корупційною ланкою на сьогоднішній день, а Національна асоціація адвокатів України не веде боротьбу з так званими «міліцейськими адвокатами»... На жаль, можу констатувати, що адвокатура є гальмом для реалізації судової реформи...».

- 1. На Вашу думку, чи така заява адвоката стосується його колег чи він висловлює занепокоєння щодо якості адвокатського корпусу та стосується теми суспільного інтересу?*
- 2. Дайте правову оцінку висловлюванням адвоката у світлі рішень ЄСПЛ, положень Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» та Правил адвокатської етики.*

Завдання 3

Адвокат Б протягом десяти років перешкоджав пані Г, яка є співвласником житла, де він також проживає, користуватися своєю власністю. Він самовільно, без погодження із співвласником, здійснив переобладнання житла, на власний розсуд розпорядився не своїм майном, що знаходилося в квартирі. Пані Г та троє її неповнолітніх дітей зазнали значної матеріальної та моральної шкоди, внаслідок таких його дій.

Чи є в діях адвоката Б ознаки порушення ним адвокатської етики і, якщо так, чи таке може бути підставою для притягнення його до дисциплінарної відповідальності?

Література:

1. Барабаш Т.О. Актуальні питання адвокатської етики та відповідальності за її порушення. Проблеми законності. 2019. Вип. 145. С. 205–214.
2. Бірюкова А. М. Довіра як етична основа відносин адвоката з клієнтом (міжнародний та вітчизняний вимір). Вісник кримінального судочинства. 2017. № 3. С. 149–154. URL:http://nbuv.gov.ua/UJRN/vkc_2017_3_19.
3. Заборовський В.В. Правовий статус адвоката в умовах становлення незалежної адвокатури України : монографія. Ужгород : Видавничий дім «Гельветика», 2017.
4. Іваницький С.О. Теоретичні основи організації адвокатури в Україні: принципи та система: монографія. К. : Інтерсервіс, 2017.
5. Святоцька В. О. Стандарти організації професійної діяльності адвокатури: порівняльно-правове дослідження: дис. ... докт. юрид. наук: 12.00.10. Харків, 2021. 535 с.

6. Семенюк І.Я. Моральні засади діяльності інституту адвокатури: теоретико-правовий аспект: дис.... канд. юрид. наук: 12.00. 01. Львів, 2015. 240 с.
7. Хотинська-Нор О. З. Деонтологічні засади взаємодії адвоката та суду в процесі здійснення судочинства. Науковий вісник Ужгородського національного університету. 2018. Вип. 51. Т. 2. С. 161–164.
8. Хижняк ЄС Адвокатська етика як складова професійної підготовки адвокатів. Вісник Одеської адвокатури. Спеціальний випуск. Адвокатська етика. 2019. С. 51–52.
9. Рішення ВКДК № IX-016/2017 від 20.06.2017 р. Про притягнення адвоката до дисциплінарної відповідальності у вигляді попередження. URL: <https://vkdkka.org/rishennya-ih0162017-u-spravi-za-skargoyu-na-rishennya-distsiplinarnoji-palatikdka-odeskoji-oblasti-vid-23-05-2017-pro-porushennyadistsiplinarnoji-spravi-ta-na-rishennya-distsiplinarnoji-palati-k/>.
10. Правила адвокатської етики: затв. Звітно-виборним з'їздом адвокатів України 2017 р. 9 червня 2017 р. у м. Києві (зі змінами, затвердженими З'їздом адвокатів України 2019 р. 15 лютого 2019 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/n0001891-17#Text>.
11. Рекомендація № R (2000) 21 Комітету Міністрів Ради Європи державам-членам про свободу професійної діяльності адвокатів, ухвалена Комітетом Міністрів Ради Європи на 727 засіданні заступників міністрів від 25 жовтня 2000 р. https://supreme.court.gov.ua/userfiles/R_2000_21_2000_10_25.pdf